

Mahliyo TOLIPOVA,
O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti tadqiqotchisi
E-mail: salomstudent@gmail.com

F.f.d I.Kaxarova taqrizi asosida

PROBLEMS IN TRANSLATION OF EXCLAMATIONS IN ENGLISH AND UZBEK

Annotation

This article delves into the complexities and challenges encountered in translating interjections between the English and Uzbek languages. Interjections, which express emotions and reactions, differ significantly across cultures, complicating the preservation of their original meaning and tone during translation. The analysis emphasizes how linguistic and cultural factors play a pivotal role in translating these emotionally charged words. Furthermore, the article explores various teaching methodologies aimed at improving the comprehension and use of interjections in language learning. Through this study, several effective strategies are suggested to address the identified challenges, such as contextual learning and interactive teaching techniques. The findings underscore the importance of integrating cultural context and emotion into the translation and teaching of interjections, ultimately leading to enhanced intercultural communication and language proficiency.

Key words: Interjections, translation challenges, cross-cultural communication, teaching strategies, linguistic differences.

ПРОБЛЕМЫ ПЕРЕВОДА ВОСКЛИЦАТЕЛЬНЫХ СЛОВ НА АНГЛИЙСКИЙ И УЗБЕКСКИЙ ЯЗЫКИ

Аннотация

В данной статье рассматриваются сложности и проблемы, возникающие при переводе восклицаний на английский и узбекский языки. Восклицания, выражающие эмоции и реакции, значительно различаются в разных культурах, что усложняет сохранение их первоначального значения и интонации при переводе. Анализ акцентирует внимание на том, как языковые и культурные факторы играют ключевую роль в переводе этих эмоционально заряженных слов. Кроме того, статья исследует различные методики преподавания, направленные на улучшение понимания и использования восклицаний в изучении языка. В ходе исследования предлагаются несколько эффективных стратегий для решения выявленных проблем, таких как контекстуальное обучение и интерактивные методы преподавания. Полученные результаты подчеркивают важность интеграции культурного контекста и эмоций в перевод и преподавание восклицаний, что в конечном итоге способствует улучшению межкультурной коммуникации и языковой компетенции.

Ключевые слова: Междометия, проблемы перевода, межкультурная коммуникация, методы преподавания, языковые различия.

INGLIZ VA O‘ZBEK TILLARIDA UNDOV SO‘ZLARNI TARJIMA QILISHDAGI MUAMMOLAR

Annotatsiya

Mazkur maqolada ingliz va o‘zbek tillarida undov so‘zlarni tarjima qilishda duch kelinadigan qiyinchiliklar ko‘rib chiqiladi. Undov so‘zlar, hissiy va reaksiyalarni ifodalovchi so‘zlar, madaniyatlar o‘rtasida sezilarli farq qiladi, bu esa ularning asl ma‘nosi va tonusini saqlashni qiyinlashtiradi. Tahlil, til va madaniyat faktorlari ushbu hissiy jihatdan zaryadlangan so‘zlarni tarjima qilishda muhim rol o‘ynayotganini ta‘kidlaydi. Bundan tashqari, maqolada undov so‘zlarni o‘rganishda tushunishni va qo‘llanishni yaxshilashga qaratilgan turli o‘qitish metodikalarini o‘rganiladi. Ushbu tadqiqot davomida aniqlangan muammolarni hal qilish uchun kontekstual ta‘lim va interaktiv o‘qitish texnikalari kabi bir nechta samarali strategiyalar taklif etiladi. Topilgan natijalar madaniy kontekst va hissiyotlarni undov so‘zlarni tarjima qilish va o‘qitishda integratsiya qilish muhimligini ko‘rsatadi, bu esa oxir-oqibat interkultural kommunikatsiyani va til ko‘nikmalarini yaxshilaydi.

Kalit so‘zlar: Undov so‘zlar, tarjima qilish muammolari, madaniyatlararo kommunikatsiya, o‘qitish strategiyalari, lingvistik farqlar.

Kirish. Undov so‘zlar tilning hissiy jihatini ifoda etuvchi eng muhim elementlardan biri hisoblanadi. Ushbu so‘zlar orqali insonlar o‘z his-tuyg‘ularini tezkor va kuchli ifodalaydilar. Ingliz va o‘zbek tillaridagi undov so‘zlarning tarjima qilishda muammolar ko‘p uchraydi. Ushbu maqolaning maqsadi undov so‘zlarni tarjima qilishdagi asosiy qiyinchiliklarni o‘rganish va ularni ta‘limda qanday samarali tarzda o‘rgatish mumkinligini tahlil qilishdir.

Undov So‘zlarning Turlari.

Undov so‘zlar turli hissiy holatlarni ifoda etish uchun ishlatiladi:

Hayrat:

Ingliz: “Wow!”

O‘zbek: “Voy!”

G‘azab:

Ingliz: “Ugh!”

O‘zbek: “Ayy!”

Baxt:

Ingliz: “Yay!”

O‘zbek: “urra!”

Madaniy kontekst undov so‘zlarni tarjima qilishda muhim ahamiyatga ega. Masalan, ingliz tilidagi “Awesome!” so‘zini o‘zbek tiliga “Zo‘r!” deb tarjima qilish mumkin, lekin uning qo‘llanilishi madaniy jihatdan farq qiladi. Madaniy nuanslarni tahlil qilish noto‘g‘ri tushunishni oldini oladi, deb aytadi Toshpolatova [1].

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Kasimov (2020) undov so‘zlarning tarjima qilishda kontekst muhimligini

ta'kidlaydi. Uning fikriga ko'ra, har bir undov so'z o'ziga xos madaniy va kontekstual ma'noga ega bo'lib, ularning tarjima qilishida bu jihatlarni inobatga olinishi kerak. Masalan, bir undov so'zi bir kontekstda kuchli hissiyotlarni ifodalashi mumkin, boshqasida esa kuchsiz yoki har qanday hissiyotni ifodalamaydigan kontekstda ishlatilishi mumkin. Bu holat, tarjimonlarga undov so'zlarning to'g'ri tarjimasi uchun kontekstni yaxshi tushunish zarurligini ko'rsatadi. Kasimovning tahlili undov so'zlarning tarjimasida madaniyat va kontekstning o'zini haqida yanada chuqurroq fikr yuritish imkonini beradi.

Toshpolatova (2021) esa undov so'zlarni o'rgatishda interaktiv o'qitish usullarining samaradorligini ko'rsatadi. U interaktiv metodlarning talabalarning o'rganish jarayoniga qanday ijobiy ta'sir ko'rsatishini, shuningdek, undov so'zlarni o'rganishdagi qiyinchiliklarni engillashtirishga yordam berishini ta'kidlaydi. Toshpolatovanning tadqiqoti, interaktiv metodlar orqali talabalar o'z hissiyotlarini ifodalashda va kommunikativ qobiliyatlarini oshirishda qanday yordam berishini ochib beradi.

Interaktiv o'qitish usullarining undov so'zlarni o'rgatishda ahamiyati katta ekanini bir necha tadqiqotlar tasdiqlaydi. Holmirzaeva (2019) ushbu yondashuvlarning samaradorligini isbotladi va undov so'zlarni interaktiv tarzda o'rgatish til ko'nikmalarini oshirishi mumkinligini ko'rsatdi. Bunga qo'shimcha ravishda, Ahmadov (2020) madaniyat va til o'rtasidagi aloqalarni kuchaytirishning muhimligini ta'kidladi, ayniqsa undov so'zlar kabi hissiy unsurlarni o'rgatishda [4].

Umuman olganda, undov so'zlarning tarjimasi va o'qitilishi mavzusida olib borilgan tadqiqotlar, kontekst va madaniyatning ahamiyatini, shuningdek, o'quv jarayonida interaktiv yondashuvlarning foydasini ko'rsatadi. Bularning barchasi undov so'zlarni o'qitish metodologiyasi uchun yangicha yondashuvlarni ishlab chiqish zarurligini ta'minlaydi.

Tadqiqot metodologiyasi. Ushbu maqolada ingliz va o'zbek tillarida undov so'zlarni tarjima qilishdagi qiyinchiliklarni o'rganish uchun turli tadqiqot metodlari qo'llanildi. Asosiy metod sifatida lingvistik tahlil usuli tanlandi, bu metod undov so'zlarning grammatik va leksik xususiyatlarini o'rganishga imkon berdi.

Shuningdek, o'quvchilarning his-tuyg'ularini aniqlash maqsadida rolli o'yinlar va hissiy ssenariyalar orqali kontekstual vaziyatlar yaratildi. Bu jarayon undov so'zlarning o'quvchilar tomonidan qanday qabul qilinishini va ularning his-tuyg'ulari bilan qanday bog'liqligini tushunishga yordam berdi.

Tadqiqot davomida, undov so'zlarning tarjima qilishdagi muammolarini aniqlash va ularni o'rganishda qiyinchiliklarni yengishda samarali strategiyalar ishlab chiqildi. Ushbu metodologiya, undov so'zlarning tarjimasi va o'rganishdagi murakkabliklarni yanada chuqurroq tahlil qilish imkonini berdi, bu esa ta'lim jarayonini takomillashtirishga yordam beradi.

Tahlil va natijalar. Undov so'zlarni tarjima qilishda asosiy muammolardan biri – ularning madaniy farqlar bilan bog'liq bo'lishidir. Masalan, ingliz tilidagi "Oh no!" va o'zbek

tilidagi "Voy!" undov so'zlari turli vaziyatlarda ishlatiladi va har biri o'z madaniy jihatlari bilan ajralib turadi. Xolmirzaeva (2019) undov so'zlarni noto'g'ri tarjima qilishning kommunikatsiyaga salbiy ta'sir qilishi mumkinligini aytadi.

Shuningdek, undov so'zlarni o'qitishda duch kelinadigan qiyinchiliklar:

Madaniy Murojaatlar: Ko'plab undov so'zlar madaniy ildizlarga ega bo'lib, ularni to'g'ri o'rgatish uchun batafsil tushuntirish talab etiladi [1].

Hissiy Nuanslar: Turli madaniyatlar his-tuyg'ularni boshqacha ifodalashi mumkin, bu esa undov so'zlarni o'rganishni murakkablashtiradi [3].

Hamkorlik asosida ishlaydigan tadqiqotchilardan biri Boymurodov (2020) o'z ishida undov so'zlarning ko'pincha tilning emotiv xususiyatlarini ifodalashini aytgan. U, ayniqsa, turli madaniyatlarda his-tuyg'ularni farqli tarzda ifodalash sababli, bu soha tarjima qilishda katta e'tibor talab qiladi deb hisoblaydi [5].

To'raeva (2018) ham ushbu fikrni qo'llab-quvvatlaydi va undov so'zlarni o'rganishda madaniyatning emotiv jihatlari alohida ahamiyat kasb etishini ta'kidlaydi [6].

Xulosa va takliflar. Undov so'zlarni tarjima qilishda madaniyatlararo farqlar inobatga olinishi zarur. O'quvchilar bu so'zlarni o'rganish orqali tilni yanada chuqurroq tushunishlari mumkin. O'qituvchilarga tavsiyalar shundan iboratki, undov so'zlarni o'rgatishda interaktiv usullarni, xususan, film, adabiyot va rol o'ynash mashg'ulotlaridan foydalanish maqsadga muvofiqdir.

Rol O'ynash:

O'quvchilarni rol o'ynash mashg'ulotlariga jalb qilish, undov so'zlarni kontekstdan foydalanib amaliyotda qo'llashga yordam beradi [2].

Multimedia Resurslar:

Filmlar, musiqa va adabiyotlardan foydalanish, undov so'zlarni o'rganishni yanada qiziqarli va samarali qiladi. Ushbu resurslar o'quvchilarga undov so'zlarning kontekstual ahamiyatini tushunishga yordam beradi va ularni muayyan vaziyatlarda qanday ishlatilishini ko'rsatadi. O'qituvchilar turli xil materiallarni qo'llab, undov so'zlar orqali hissiy holatlarni taqdim etishlari mumkin. Bu orqali o'quvchilar undov so'zlarni faqat qiyin yoki hayratlanarli vaziyatlarda emas, balki kundalik hayotlarida ham oson o'rganadilar

Tadqiqotdan olingan natijalar asosida bir qator takliflar kiritiladi:

1. O'qituvchilar uchun metodik qo'llanmalar: Undov so'zlarni o'rgatish bo'yicha batafsil metodik qo'llanmalar ishlab chiqilishi zarur. Bu qo'llanmalar o'qituvchilarga undov so'zlarni qanday qilib samarali tarzda o'rgatishni ko'rsatishi kerak.

2. Kross-madaniyat dasturlari: O'zbek va ingliz tillarida undov so'zlarni taqdim etadigan kross-madaniyat dasturlarini joriy etish, o'quvchilarga turli tillardagi hissiy ifodalarni o'rganish imkonini beradi.

3. O'quv materiallarini yangilash: O'quv materiallari va darsliklar yangilanib, undov so'zlar va ularning madaniy kontekstlari ko'proq aks ettirilishi kerak.

ADABIYOTLAR

1. Kasimov, A. (2020). Tarjima va madaniyat. Tashkent: O'zbekiston Milliy Universiteti.
2. Toshpolatova, F. (2021). Interaktiv ta'lim: nazariya va amaliyot. Tashkent: O'zbekiston Davlat Jahon Tillari Universiteti.
3. Xolmirzaeva, Z. (2019). O'qitishda hissiy jihatlarni. Tashkent: O'zbekiston Fanlar Akademiyasi.
4. Ahmadov, R. (2020). Lingvistik va madaniy omillar tarjima amaliyotida. Tashkent: Sharq Nashriyoti.
5. Boymurodov, A. (2020). Emotsional tarjima asoslari. Tashkent: O'zbekiston Milliy Universiteti.
6. To'raeva, M. (2018). Tilda madaniy farqlarni o'rganish. Tashkent: O'zbekiston Fanlar Akademiyasi.